

SZTE hírek > Hírchívum > 2020. November

November 11. az Egyetem Napja: ünnep az SZTE három „első rektorával”

2020. november 11.

Mit az üzen a 148, a 80 és a 18 évvel ezelőtti november 11. a Szegedi Tudományegyetem mai polgárainak? 2020. november 11-én, az SZTE Egyetem Napján ünneplés helyett a Covid-19-pandémia leküzdésére fókuszál a szegedi universitas is. A jelen tudományos, egészségügyi, logisztikai és emberi problémái megoldásához talán erőt adhatnak SZTE három „első rektora” november 11-hez kötődő gondolatai.

Cikk nyomtatás

Link küldés

Tetszik 0

Tweet

18 éve ünnepli az Egyetem Napját november 11-én az SZTE.

„KIVÁLÓSÁGOKAT TÜNTETTEK KI AZ UNIVERSITAS ÜNNEPÉN”

„Külföldi tudósokat avattak díszdoktorrá, kitüntették a kiváló oktatókat és hallgatókat tegnap, a Szegedi Tudományegyetem napja alkalmából rendezett ünnepségen, amelyen részt vett Mádl Ferenc köztársasági elnök” – írta a Délmagyarország 2002. november 12-i számában „S. E.” az első egyetem napi ünnepségről szóló tudósításában, amelynek címe: **„Kiválóságokat tüntettek ki az universitas ünnepén (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/28015/1/dm_2002_263.pdf) – Államfői vizit az egyetemen”**.

„A Szegedi Tudományegyetem Napját megnyitom” – kezdte beszédét az első Egyetem Napján **Mészáros Rezső** rektor. **„A Szegedi Tudományegyetem évkönyve 2000-2003 (http://univ.bibl.u-szeged.hu/16326/1/evkonyv_2000_03.pdf)”** című kiadványban közzétett szónoklata szerint **„Az Egyetem Napját azért hívtuk életre, hogy egy kicsit más módon mutakozzunk meg a társadalmi-gazdasági környezetünk előtt, elsősorban azzal, hogy eldicsekedjünk, milyen sok nagyszerű kollegánk van, akik tisztelgésére most megállunk egy pillanatra, fejet hajtunk, hogy elismerjük munkájukat. Az ünnepi ülést az egyetemi kitüntetések átadásának szánjuk. (...)**” – magyarázta a szegedi felsőoktatási intézmények integrációjával létrejött **Szegedi Tudományegyetem első rektora.**

A geográfus szegedi professzor és akadémikus a kivételes ünnepnapról 2020- ben rektorként elmondta: **„Azért döntöttünk úgy, hogy az Egyetem Napja november 11-e legyen, mert a Kolozsvári Egyetem utódjának és szellemi örökösének tekintjük magunkat. 130 évvel ezelőtt, éppen ezen a napon kezdődött meg az oktatás a Kolozsvári Egyetemen. Ezzel kapcsolatban azonban engedjék meg, hogy egy figyelemreméltó bejelentést tegyek. Minker Emil emeritus professor úr egyetemtörténeti kutatásai ismételtelen felhívták a figyelmet arra, hogy a Kolozsvári Egyetem történeti előzménye a XVI. századra vezethető vissza. **Báthory István** erdélyi fejedelem és lenygel király **1581-ben Kolozsvárott iskolát****

hozott létre, amelyet XIII. Gergely egyetemi rangra emelt. A Báthory-egyetem a történelem viharaiban elpusztult, és nagyobb szünettel ugyan, de újra felépült, és folytatódott **Mária Terézia 1774-1775-ös egyetemszervező munkájában,** majd mint Jogakadémia és Orvosi Sebészeti Tanintézet elvezetett **az egyetem 1872-es megnyitásához.** És **ez az egyetem költözött 1921-ben Szegedre.** Bár kétségtelen, hogy **1940-ben jogilag új egyetem alakult városunkban, de a kolozsvári gyökerek személyi, szellemi és történeti vonatkozását nem vitatja senki.** Ebben a gondolatmenetben talán nem túlzó, hogy a Kolozsvári Egyetem és a mi Egyetemünk története ugyanazzal a Báthory Istvánnal kezdődött, aki 1581-ben a Kolozsvári Egyetemet alapította, s akinek a szobra a Szegedi Panteonban, mint Egyetemalapító áll. (...)”

„A TUDOMÁNY HATALMA MAGÁT AZ EMBERT ÉS ÁLLAPOTÁT IS ÁTVÁLTOZTATJA”

A „Beiktatási beszéd, mellyel Berde Áron egyetemi rector 1872. november 10-én a Kolozsvári Kir. Tudomány-egyetem rectorinak sorát megnyitotta” című dokumentum fellelhető a „Négy (I-IV) beszéd (http://univ.bibl.u-szeged.hu/19338/1/marki_tanrend_01_1872_73_beszed_okt_19.pdf), melyek a Kolozsvári Kir. Tudomány-egyetem megnyitása alkalmával MDCCCLXXII october 19-én és november 10-én tartattak” című kiadványban, köszönhetően az SZTE Klebelsberg Könyvtár Contenta repozitórium-rendszerének.

Az elődök cselekedeteit hozta példának az SZTE jogelődjének számító „Kolozsvári Kir. Tudományegyetem” első tanévét megnyitó rektor, amikor kimondta: „(...) Én, ki csak a jövőre vagyok utalva, gyenge erőm támogatására nem meríthetek tanúságot, nem felvillanyozó hatást a múltból, mely adta ugyan Kolozsvárnak először **1581-ben** a Báthori-féle, másodsor **1774-ben** a Maria-Theresia-féle egyetemet, de csak azért, hogy feltűnjenek s néhány évi vajúdas után elenyésszenek. Kétségbe kellene esnem a harmadik kolozsvári tudomány-egyetem küszöbénél, ha előre hinném, hogy a történeti tények oly következetesen ismétlik útjukat, mint a bolygók napjaik körül, és hogy ezt elődei sorsa fenyegeti” – fogalmazott **Berde Áron. A kolozsvári magyar tudományegyetem első rektora** nem tudhatta, hogy 47 év múlva a román hatóságok számúzik „a kincses városból” az intézményt...

A tudomány jelentőségét is fontosnak tartotta részletezni rektori beiktató beszédében a jogászként és közigazdászként is elismert egyetemi tanár. Berde Áron vallotta: „**a tudomány hatalma magát az embert és állapotát is átváltoztatja.** (...) Én lehetetlennek tartom, hogy miveletlen emberek szabadok, és megfordítva, miveltek huzamosan szolgák lehessenek; sőt azt tartom, hogy egyedül a miveltség hatalma képes széttörni az emberek közt a társadalmi, sőt az élvezeti egyenlőtlenség korlátait is. Én azt tartom, hogy **a tudomány készíti az emberek és nemzetek számára a jövő épületének mintatervét s szerzi**

meg a hatalmat annak felépítéséhez. A tudományos kutatások által felderített igazságok hadi kémek, előőrök az élet harcában, az embert a leküzdendő akadályok felől felvilágosítják s azok legyőzésére vezetik. **A tudomány az istenek társa, mint tán Cicero mondja, mely ront ahol kell, és alkot ahol szükséges.**”

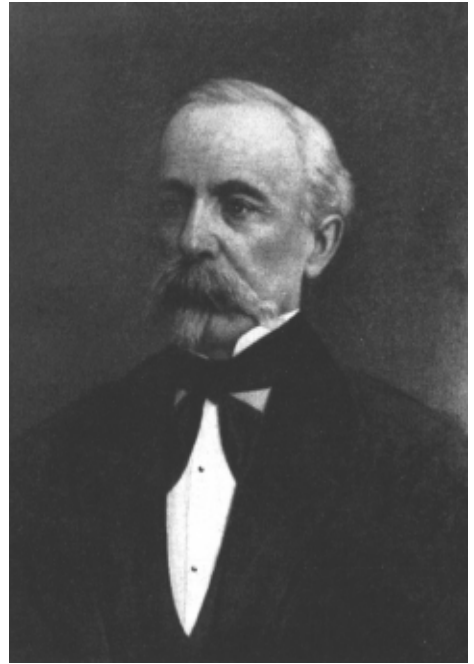
„**Az egyetem, uraim nem egyéb, mint e nagyhatalom, a tudomány műhelye** (...)” – határozta meg az universitas lényegét a kolozsvári rektor. 148 éve úgy vélte: „... **ma az egyetemeknek kettős hivatása van: a tudomány fejlesztése és terjesztése tudományos emberek képzése által, és a tudomány vívmányainak a társadalomba való bevezetése. Nevelni a tudomány országát és szépíteni a gyakorlati életet.** (...)”

Az 1921-ben a Tisza-parti városban otthonra talált Szamos-parti felsőoktatási intézmény szegedi vezetői gyakran idézik a kolozsvári rektort, aki szerint „... **az egyetemet nem a néma falak, hanem a tanárok szellemi ereje alapítja meg jó hírnévben, áldásos működésben.** (...)” E gondolat a pandémia idején bevezetett online oktatás idején új tartalmat nyert.

1872. november 10-i beszédében a rektor bejelentette: „*Az egyetemi munkásság holnap az előadások megkezdésével megindul.* (...)”

„A SZÍVEMHEZ LEGKÖZELEBB ESŐ KÉRDÉSRŐL, AZ EGYETEMRŐL ÉS AZ IFJÚSÁGRÓL”

A II. világháború fordulatainak következtében a Ferenc József Tudományegyetem visszatért Erdély fővárosába. Ám az egyetem oktatóinak és hallgatóinak nagy része a Tisza-parti városban maradt. Erre alapozva és Szeged évszázados egyetemalapítási törekvései elismeréseként új felsőoktatási intézményként hoztak létre. A Horthy Miklós Tudományegyetem első rektoraként **a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert a tanévnyitón, 1940. november 11-én** nagyhatású beszédet tartott. Ezt részletesen idézték a korabeli lapok – például a Délmagyarország 1940. november 12 (http://dmarchiv.bibl.u-szeged.hu/9289/1/dm_1940_257.pdf)-i száma. A **rektori székfoglalót** eredeti és teljes szövegét őrzi a **„Beszámoló a Szegedi M. Kir. Horthy Miklós Tudományegyetem 1940-41. tanévi működéséről** (http://univ.bibl.u-szeged.hu/18717/1/besz_hm_1940_41.pdf)” című kiadvány.

Az elődök emléke előtt Szent-Györgyi Albert is tisztelgett: **„(...) Jogilag új egyetem vagyunk, de a mi gyökereink is messze nyúlnak vissza és semmiféle jogi formula nem fejezi azt a bensőséges viszonyt, amely minket a kolozsvári Ferenc József-Tudományegyetemhez köt. Mi egy törzsnek vagyunk a két hajtása, mi együtt melengettük 20 esztendőn keresztül Erdély egyetemének gondolatát és így első üdvözetünk szól a mi testvér-egyetemünknek, melyet tőlünk a távolság nem fog elválasztani.**

És ha tekintetünket a múltba bocsátjuk, lehetetlen fel nem idéznünk annak a nagy embernek, gróf Klebelsberg Kunónak az emlékét, aki tíz esztendőn keresztül viselte széles vállán ennek a kettős hajtásnak közös törzsét, a szegedi Ferenc József-Tudományegyetemet. (...)

De nem tekinthetünk a múltba anélkül sem, hogy mélységes hálaérzet ne töltene el ennek a városnak, Szegednek a lakossága iránt, amely szegénysége idején a legnagyobb áldozattól sem riadt vissza, hogy az elüldözött kolozsvári egyetemnek hajlékot emeljen. Ez a hajlék lesz a mi hajlékunk is. Az egyetem pedig most már izig-vérig Szegednek saját egyeteme lesz.”

A szegedi egyetem 1940. november 11-i tanévnyitó ünnepségén Szent-Györgyi Albert rektor; Hóman Bálint vallás- és közoktatásügyi miniszter; Banner János, a Bölcsészeti-, Nyelv- és Történettudományi Kar dékánja; Fröhlich Pál, a Matematikai és Természettudományi Kar dékánja és Veress Elemér, az Orvostudományi Kar dékánja. Fotó: Liebmann Béla, SZTE KK

„(...) Az egyetemnek régi szokása, hogy a hivatalba lépő rektor értekezik az elméjéhez legközelebb eső tárgyról, evvel mintegy bemutatkozván egyeteme közösségének. Én ez emelkedett ünnepi hangulatban székfoglalóm tárgyául egy, a szívemhez legközelebb eső kérdésről, az egyetemről és az ifjúságról kívánok értekezni. (...)

Az egyetem feladata hármás: Legősibb hivatása gyűjteni, terjeszteni és gyarapítani az emberi tudást. Második feladata kis számban nevelni a jövőnek tudósokat, akik majdan ezt a hivatást tőlünk átveszik. Újabb eredetű, de nem kevésbé magasztos az egyetemnek harmadik hivatása, nevelni a haza részére polgárokat, akik el vannak látva a szellem fegyverével. Erről a három hivatásról egyenként kívánok szólni, de hozzá-teszem azt, hogy a mi egyetemünknek van még egy negyedik különleges hivatása is: hogy a nagy magyar Alföldnek szellemi központja legyen” – hangsúlyozta Szent-Györgyi Albert.

Kifejtette a Nobel-díjas kutató, hogy „az egyetemnek a tudást nemcsak őriznie, de gyarapítania is kell”.

„Határozottan állítom, hogy **az egyetemnek alkalmazkodnia kell hallgatósága és az élet igényeihez.** Egész közoktatásunk, úgy a középfokú, mint a magas oktatásnak egyik alapvető hibája, hogy a tanítást inkább a tananyag, mint a hallgató szemszögéből ítéli meg. Evvel érkeztem egy másik alapvető kérdéshez, hogy az egyetemnek csak tanítania, vagy nevelnie is kell?” – kérdezte. „A közélet emberének” portróját fölvezolvá válaszolt, üzent a jövőnek.

„Ha tőlük csakis szaktudást kívánunk, akkor az egyetemnek sem kell neveléssel törődnie, de ha tőlük nemcsak szaktudást, de a jellem és szellemi tulajdonságok egész sorát is kívánjuk, mint a hivatottság érzését, az alkotás és cselekvés vágyát, a felelősség érzetét, a tetterre készséget, a józan és gyors ítéletet, a becsületességet, az érdeklődést, az önzetlenséget, mely tulajdonok nélkül **a szaktudás csak félembert jelent,** akkor nyilván nevelnünk is kell. Hozzáteszem még azt, hogy **a hivatás, betöltéséhez még egészség is kell** s így az egyetemi polgárt széles vállúnak, egyenes hátúnak, pozsgás képűnek is szeretném látni, amiről szintén az egyetemnek kell gondoskodnia.

Ami magát **a szigorúan vett tanítást** illeti, úgy az érdeklődés felköltését, az önálló gondolkodás fejlesztését, a belső összefüggések meglátásának képességét fontosabbnak tartom, mint az adatoknak a fejbe préselését” – sorolta a szegedi egyetem Nobel-díjas rektora, s hozzátette: „nevelői és tanítói hivatásunkat csak úgy teljesíthetjük igazán, ha a tanár tanítványának nemcsak cenzora, de barátja, munkatársa és idősebb testvére.”

Szent-Györgyi Albert hozzátette: „**őszintén remélem, hogy ez az ifjú egyetem meg fog birkózni tudni feladataival,** és hogy Szeged barátságos levegőjében **meglesz a bensőségteljes, meghitt viszony tanárok és tanítványok között,** mert csak ily közösség mellett remélhetjük, hogy jól tanítunk és hogy **eleget tehetünk annak a feladatunknak is, hogy ifjúságunkba oltsuk azt az izzó hazaszeretetet, amely nem a jelszavak hangoztatásából, a mások gyűlöletéből vagy eltiprásából áll, de abból, hogy a hazáért a legnagyobb áldozat is csekély legyen,** hogy a hazáért ne csak meghalni, de – ami ennél sokkal nehezebb – élni is tudjunk.(...)”

SZTEinfo – Összeállította: Ú. I.
Illusztráció: SZTE Klebelsberg Könyvtár